

Vergaderjaar 2021–2022

31 288

**Hoger Onderwijs-, Onderzoek- en
Wetenschapsbeleid**

31 524

Beroepsonderwijs en Volwassenen Educatie

Nr. 930

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN
WETENSCHAP**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 november 2021

Door de invoering van het leenstelsel in 2015 komt geleidelijk jaarlijks extra geld beschikbaar voor het hoger onderwijs (hbo en wo, hierna: ho). De overheid, onderwijsinstellingen en studentenorganisaties spraken gezamenlijk af dat dit geld ten goede zou komen aan de student en er zijn daarom in 2018 nieuwe afspraken gemaakt om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Dit heeft geresulteerd in *kwaliteitsafspraken* over de periode 2019–2024. Ook met het middelbaar beroepsonderwijs (hierna: mbo) heeft het kabinet kwaliteitsafspraken gemaakt; voor het mbo over de periode 2019–2022.

Per brief van 5 november 2019¹ heb ik u geïnformeerd over de voortgang van de kwaliteitsafspraken in het ho. Inmiddels hebben – op één instelling na die nog geen besluit heeft ontvangen – alle hogescholen en universiteiten een positief besluit ontvangen op de aanvraag voor deze kwaliteitsbekostiging. De verwachting is dat het laatste besluit op zeer korte termijn kan worden genomen. In het mbo hebben alle instellingen na een tussentijdse beoordeling van de kwaliteitsagenda's recent een positief besluit ontvangen over het eerste deel van het resultaat afhankelijke budget. In deze brief informeer ik u daarom graag over de voortgang van de kwaliteitsafspraken in het ho en mbo, waarmee ook uitvoering is gegeven aan een motie².

De kwaliteitsafspraken en het daaraan gekoppelde budget bieden de mbo- en ho-instellingen de mogelijkheid om te investeren in kwaliteitsverhoging en sectorbrede beleidsprioriteiten. De introductie van de kwaliteitsafspraken heeft in het mbo bijgedragen aan een duidelijke kwaliteits-

¹ Kamerstuk 31 288, nr. 792.

² Kamerstuk 31 288, nr. 643.

sprong³. Het voorlopige beeld is dat dit ook voor het ho geldt, al komt daar in de komende jaren meer informatie over bij de tussentijdse beoordeling aan de hand van de jaarverslagen over 2021.

Door kwaliteitsafspraken is het kwaliteitsbewustzijn binnen onderwijsinstellingen zowel in het mbo als in het ho de laatste jaren sterk gegroeid. Het onderwerp staat goed op de agenda en, zeer positief: instellingen zijn in toenemende mate zelfkritisch. De kwaliteitsafspraken blijken ook een bruikbaar intern besturingsinstrument. Bestuur, management, teams en medezeggenschap moeten immers met elkaar het gesprek voeren over de sterke en kwetsbare eigenschappen van het onderwijs, de opleidingen, faculteiten en academies, en de instelling.

De uitvoering van de kwaliteitsafspraken in het ho en mbo ligt op koers. Ik vind het positief om te kunnen constateren dat de kwaliteitsafspraken die ingezet zijn voor de kwaliteit van het onderwijs daarnaast ook fungeren als een instrument voor innovatie van het onderwijs.

Na het sluiten van de bestuursakkoorden zijn instellingen van start gegaan om samen met de medezeggenschap te komen tot een plan voor de kwaliteitsafspraken om de kwaliteit van het onderwijs een impuls te geven. Iedere instelling heeft eigen complexe uitdagingen die zij met inzet van studenten, docenten en andere sectorale en regionale stakeholders kunnen aanpakken. Daarbij past ook dat individuele instellingen veel ruimte hebben gekregen om zelf te bepalen hoe zij het beste hun kwaliteit kunnen verbeteren. Iedere instelling kan daardoor concreet aan de slag vanuit en met de eigen specifieke (regionale) situatie.

Door de bestuursakkoorden wordt zichtbaar gemaakt dat het verhogen van de kwaliteit van het onderwijs een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. De sector werkt samen met de overheid – en samen met regionale partners in het werkveld – aan wederzijdse doelstellingen. De bestuursakkoorden bevatten dan ook een gedeelde visie op wat nodig is om het onderwijs van hoge kwaliteit te houden en om verdere ontwikkeling van onderwijskwaliteit te stimuleren.

Zowel de kwaliteitsafspraken in het mbo als de kwaliteitsafspraken in het ho bevinden zich in het derde jaar. Er is bewust gekozen voor een verschillende aanpak. De context van de kwaliteitsafspraken in het ho verschilt op sommige punten met de context van de kwaliteitsafspraken van het mbo. Waar in het ho de kwaliteitsafspraken bijvoorbeeld het inhoudelijke onderwijsprogramma of de gebruikte onderwijsvormen versterkt, is het mbo met name meer gericht op de regionale en sectorale ecosystemen.

Kwaliteitsafspraken in het hoger onderwijs

Inleiding

Sinds de ondertekening van de overeenkomst in 2018 hebben alle publiek bekostigde ho-instellingen in overeenstemming met hun medezeggenschap een plan opgesteld met voornemens en doelen voor de besteding van de kwaliteitsbekostiging op de zes vooraf overeengekomen thema's. De plannen van de ho-instelling zijn getoetst door een panel van de NVAO. In de voortgangsrapportage van de strategische agenda⁴ is het

³ Bijvoorbeeld de groei van kwaliteitsbesef, strategisch vermogen en de innovatie- en implementatiecapaciteit van de scholen. Zie naast het sectorbeeld van de ckmo ook eerdere evaluaties van MBO in Bedrijf en de NSBO, Kamerstuk 31 524, nr. 480

⁴ Kamerstukken 31 288 en 25 295, nr. 904

landelijk beeld dat de NVAO van de plannen heeft met u gedeeld en is een analyse gegeven van het proces.

Inmiddels hebben bijna alle ho-instellingen van mij een positief besluit ontvangen op de ingediende aanvraag en is de kwaliteitsbekostiging toegekend tot en met 2024⁵. De beschikbare middelen lopen op tot 604 miljoen per jaar in 2024 (zie bijlage 1).

De ho-instellingen hebben het in hun gestelde vertrouwen waargemaakt. De ho-instellingen hebben binnen de zes thema's⁶ de ruimte gekregen om zelf te bepalen hoe zij hun kwaliteit verder kunnen verbeteren. Zij hebben met hun medezeggenschap ambitieuze plannen opgesteld en dat heeft de rol van de medezeggenschap aanzienlijk verstevigd⁷.

Niet alleen de formele medezeggenschap is actief betrokken bij de planvorming, maar ook overige medewerkers en studenten zijn geconsulteerd om zo een breed beeld te krijgen van de behoeften. Hierdoor is het draagvlak binnen instellingen voor de plannen groot. Informatie over de kwaliteitsafspraken is voor iedereen toegankelijk via het Landelijk Loket Kwaliteitsafspraken⁸. Het Interstedelijk Studenten Overleg is voor het grootste gedeelte positief over de betrokkenheid van de medezeggenschap bij de planfase⁹. In gesprekken met de studentenbonden en de koepelorganisaties heb ik wel geconstateerd dat er grote verschillen bestaan tussen de instellingen op welke wijze de medezeggenschap hebben bijgedragen aan de kwaliteitsplannen. Ook het Interstedelijk Studenten Overleg stelt deze conclusie in de inventarisatie¹⁰. Toch is het algemene beeld dat de kwaliteitsafspraken hebben bijgedragen aan de intensieve horizontale dialoog die ten behoeve van de onderwijskwaliteit constant gevoerd dient te worden tussen bestuurders en stakeholders. Deze lessen zullen betrokken worden bij eventuele toekomstige initiatieven met een soortgelijke aanpak.

De coronacrisis heeft uiteraard ook effect gehad op de plannen ten aanzien van de kwaliteitsbekostiging. Met mijn goedkeuring hebben de instellingen de ruimte genomen om naar aanleiding van de nieuwe situatie de plannen waar nodig en na afstemming met de medezeggenschap aan te passen.

Inhoud van de plannen in het hoger onderwijs

In de plannen van de instellingen is duidelijk zichtbaar dat de inzet sterk is gekoppeld aan de onderwijsvisie van de betreffende ho-instelling. Dit concludeerde ook de NVAO in het landelijke beeld uit 2020. Het profiel van de onderwijsinstelling en diens werkwijze komen duidelijk terug in de wijze waarop de instellingen de kwaliteitsafspraken hebben ingevuld. Het is positief dat de instellingen op eigen wijze invulling hebben weten te

⁵ In 2022 volgt nog een beoordeling en aan de hand daarvan worden de extra middelen voor 2024 al dan niet toegekend. De financiële prikkel in 2024 die gekoppeld is aan de planrealisatie in 2022, is niet vormgegeven als een afrekening met mogelijke terugvordering als gevolg maar als een plus ten opzichte van de bij de planbeoordeling reeds toegekende kwaliteitsbekostiging over 2023. Deze vormt zo een extra prikkel voor instellingen om hun plannen te realiseren, zonder dat zij hoeven te vrezen voor een verlies van bekostiging dat zijn weerslag kan hebben op eerder verrichte investeringen.

⁶ Deze thema's waren: onderwijsintensiteit, onderwijsdifferentiatie, docentkwaliteit, onderwijsfaciliteiten, begeleiding van docenten en studiesucces.

⁷ Landelijk beeld van de kwaliteitsafspraken, NVAO, februari 2021.

⁸ www.kwaliteitsafspraken.nl

⁹ Inventarisatie kwaliteitsafspraken: het landelijk beeld rondom de eerste beoordeling van de kwaliteitsafspraken in het hoger onderwijs. Interstedelijk Studenten Overleg, Mei 2020.

¹⁰ Inventarisatie kwaliteitsafspraken: het landelijk beeld rondom de eerste beoordeling van de kwaliteitsafspraken in het hoger onderwijs. Interstedelijk Studenten Overleg, Mei 2020.

geven aan de kwaliteitsafspraken en dat het instellingen ook in staat heeft gesteld om de eigen ambities mee te nemen in dit instrument.

Deze verscheidenheid in profielen wordt ook teruggezien in de voornemens en doelen die zijn geformuleerd op de zes overeengekomen thema's voor de kwaliteitsafspraken, maar er zijn ook landelijke trends. Over het algemeen kan gesteld worden dat zowel universiteiten als hogescholen *onderwijsintensivering* tot hoofddoel van de investeringen hebben gemaakt en daarnaast eigen keuzes maken waarin zij willen investeren. Zo investeren instellingen de komende jaren in het intensiever maken van het onderwijs door meer docenten aan te nemen, zodat er meer contacturen, meer practica, kleinschaliger werkgroepen, meer persoonlijke feedback en intensievere begeleiding van eindwerken mogelijk is en er intensief onderwijs in alle opleidingen en door alle jaren van de opleiding gegeven kan worden¹¹.

Tevens wordt veel aandacht besteed aan *studiebegeleiding* en – mede door de pandemie – *passende onderwijsfaciliteiten*, om het studentenwelzijn te bevorderen. Studenten worden bijvoorbeeld door de instelling in staat gesteld kosteloos, anoniem en zelfstandig aan hun (mentale) welzijn¹² te werken¹³. Het minst wordt er geïnvesteerd in *studentsucces* en *onderwijsdifferentiatie*. Een aantal instellingen geeft aan dat bij de prestatieafspraken en de voorinvesteringen over het algemeen al veel is geïnvesteerd in deze thema's en dat er daarom voor is gekozen om de focus voor de kwaliteitsafspraken te verschuiven naar de andere thema's. Op deze manier kunnen we constateren dat de kwaliteitsafspraken een goede aanvulling zijn om de kwaliteit van het ho te ontwikkelen en te verbeteren. Meer voorbeelden van projecten die met de middelen voor de kwaliteitsafspraken zijn bekostigd zijn opgenomen in bijlage 2.

In algemene zin kan worden gesteld dat de opzet van de kwaliteitsafspraken met voldoende ruimte voor eigen keuzes in afstemming met de medezeggenschap goed is geslaagd.

Monitoring

Er zijn bij onderwijsinstellingen passende processen ingericht om de voornemens en doelen voor de kwaliteitsafspraken te blijven monitoren. Deze zijn zoveel mogelijk geïntegreerd in bestaande planning en controlecycli, zodat de werklasten hiervoor beperkt kunnen blijven. Op dit moment is het nog onvoldoende mogelijk om te reflecteren op de monitoringscycli. Ik ben benieuwd naar de ervaringen op dit punt bij het opmaken van het landelijke beeld eind 2022.

Het blijft belangrijk dat er gedurende de hele periode een breed draagvlak is voor de kwaliteitsafspraken. Studenten en medewerkers, zowel binnen als buiten de medezeggenschap, dienen daarom op de hoogte te worden gehouden en tevens de mogelijkheid te krijgen om een actieve bijdrage te leveren aan het verbeterproces van het onderwijs. Zoals afgesproken is hiervoor de jaarverantwoording een belangrijk instrument, maar het is ook van belang dat medezeggenschapsraden hier aandacht voor blijven vragen. Het zijn en blijven extra middelen die ten behoeve van verbetering van het onderwijs moeten worden ingezet. Over de jaarverantwoordingen over 2019 zijn gesprekken gevoerd tussen de onderwijskoepels, de NVAO

¹¹ Bijvoorbeeld de Vrije Universiteit Amsterdam.

¹² De Tweede Kamer zal apart worden geïnformeerd over het onderzoek van het RIVM naar de mentale gezondheid en middelengebruik onder studenten.

¹³ Bijvoorbeeld de TU Delft.

en het ministerie. Ook voor wat betreft de jaarverantwoording over 2020 houden deze partijen een vinger aan de pols.

Beoordeling stand van zaken eind 2021

Zoals overeengekomen zal de NVAO in 2022 beoordelen wat de voortgang is van de voornemens en doelen van de onderwijsinstellingen zoals deze zijn gesteld in het plan dat is ingediend bij de aanvraag voor de kwaliteitsbekostiging. Afhankelijk van het advies zal vervolgens worden besloten of er extra middelen worden toegekend voor 2024. De NVAO zal dit doen aan de hand van het jaarverslag over 2021. De medezeggenschap reflecteert in dat jaarverslag – onafhankelijk – op de voortgang van de kwaliteitsafspraken. In de reflectie heeft de medezeggenschap aandacht voor de verwezenlijking van de plannen, de betrokkenheid van de belanghebbenden en de facilitering die zij hebben gekregen. Deze reflectie is een belangrijke graadmeter om te kunnen beoordelen wat de stand van zaken is. In 2022 zal de NVAO ook een landelijke rapportage opstellen van de stand van zaken van de kwaliteitsafspraken.

Kwaliteitsafspraken na 2024

De huidige periode voor de kwaliteitsafspraken loopt tot en met 2024. De ho-instellingen kunnen de kwaliteitsbekostiging tot en met dat jaar inzetten voor projecten die de kwaliteit van het hoger onderwijs verbeteren. Alvast vooruitlopend op de evaluatie stel ik vast dat zowel studenten als de onderwijsinstellingen het waarderen dat er een gezamenlijk proces is ingericht om studenten actief te betrekken bij het opstellen van de plannen. Hierdoor is zichtbaar gemaakt dat het verhogen van de kwaliteit van het hoger onderwijs een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. De kwaliteitsafspraken dragen nu al bij veel instellingen bij aan de kwaliteit van het hoger onderwijs. Dit is onderstreept met de motie van de leden Paternotte en Bruins¹⁴, die oproept om «bij toekomstige aanpassing van het leenstelsel het in onderwijs geïnvesteerde budget ongemoeid te laten».

Anders dan bij de prestatieafspraken hebben de kwaliteitsafspraken geleid tot meer maatwerk bij de verschillende instellingen en is de zichtbaarheid en positie van de medezeggenschap vergroot. Het opstellen van de plannen en de verantwoording van de extra middelen vraagt echter veel van de instellingen. Het proces van de kwaliteitsafspraken vraagt de instellingen kritisch na te denken over de ontwikkelpunten met betrekking tot het eigen onderwijs. Daarvoor is het van belang dat er nauw contact is met de medezeggenschap, toezichthouders en de maatschappelijke partners. De investeringen kunnen daardoor op specifieke aandachtspunten binnen de instelling met een breed draagvlak worden geïmplementeerd. Deze voordelen dragen bij aan de verbetering van de kwaliteit van het hoger onderwijs en de student profiteert hiervan.

In verband met continuering van allerlei in gang gezette initiatieven en bijvoorbeeld het bieden van contracten aan docenten die met deze extra middelen zijn aangenomen, is het van belang dat een volgend kabinet besluit over de continuering van deze middelen voor hogescholen en universiteiten.

¹⁴ Kamerstuk 35 300 VIII, nr. 65

Kwaliteitsafspraken in het middelbaar beroepsonderwijs

Inleiding

Ook voor het mbo zijn op 1 januari 2019 nieuwe kwaliteitsafspraken van kracht geworden. Deze kwaliteitsafspraken zijn gebaseerd op het bestuursakkoord «Trots, Vertrouwen en Lef»¹⁵ dat het kabinet op 7 februari 2018 met de mbo-sector heeft gesloten. Het budget voor de kwaliteitsafspraken in het mbo voor de periode 2019–2022 bestaat uit een investeringsbudget (ca. € 1,3 miljard) en een resultaatafhankelijk budget (ca. € 420 miljoen.).

De kwaliteitsafspraken in het mbo kennen een andere planning dan die in het ho. De kwaliteitsagenda's in het mbo zijn eerder ingediend en beoordeeld. Met mijn brief van 27 mei 2019¹⁶ heb ik uw Kamer geïnformeerd dat ik op basis van het advies van de onafhankelijke commissie kwaliteitsafspraken mbo (ckmbo) heb besloten dat de kwaliteitsagenda's van alle mbo-instellingen kwalitatief voldoende zijn. Dit betekent dat alle mbo-instellingen voor de periode 2019–2022 investeringsbudget ontvangen. Op 9 januari 2020¹⁷ heb ik u ook de eerste sectorrapportage van ckmbo aangeboden.

Tussentijdse beoordeling

Recent heeft de ckmbo een tussentijdse beoordeling uitgevoerd van de kwaliteitsagenda's over de jaren 2019 en 2020 en een tweede sectorrapportage opgesteld. Mbo-instellingen die voldoende voortgang hebben geboekt, kunnen aanspraak maken op het eerste deel van de resultaatafhankelijke bekostiging. De beoordeling van behaalde resultaten heeft plaatsgevonden aan de hand van de in de jaarverslaggeving over het jaar 2020 opgenomen verantwoording.

Van alle 62 mbo-instellingen heeft de commissie vastgesteld dat de beloften uit de kwaliteitsagenda's voor 2020 in voldoende mate zijn waargemaakt. De commissie heeft er ook vertrouwen in dat deze mbo-instellingen met de verdere uitvoering van de kwaliteitsagenda's werken aan de verdere kwaliteitsverbetering van het middelbaar beroepsonderwijs. De commissie heeft mij dan ook geadviseerd om positief te besluiten en de resultaten van de uitvoering van de kwaliteitsagenda's van alle 62 mbo-instellingen als voldoende te beoordelen. Dit advies heb ik overgenomen. Dit betekent dat alle mbo-instellingen in 2021 het resultaatafhankelijk budget over de jaren 2019 en 2020 ontvangen.

De ckmbo benadrukt dat deze uitkomst zeker niet betekent dat alle mbo-instellingen in even grote mate voortgang hebben geboekt. Er zijn grote verschillen tussen mbo-instellingen: sommige hebben met vlag en wimpel de beoogde doelen behaald, bij enkelen was de voortgang mager. Toch komt de commissie tot een positief advies over de voortgang bij deze laatste (kleine) groep scholen. De context waarbinnen de school opereert en de bijzondere omstandigheden rond de coronapandemie maakte dat de balans uiteindelijk doorsloeg naar het advies voldoende. Deze scholen hebben ondanks alles een beweging in gang gezet, maar het bereiken van de ambities in 2022 zal een uitdaging zijn. De commissie gaat daarover met hen in gesprek.

¹⁵ Kamerstuk 31 524, nr. 351

¹⁶ Kamerstuk 31 524, nr. 419

¹⁷ Kamerstuk 31 511, nr. 38

Ik wil de commissieleden van de ckmba hartelijk bedanken voor hun inzet. De adviezen van de commissie en continue dialoog daarover met de mbo-instellingen zijn een waardevolle stimulans gebleken voor de mbo-sector en de betrokken partners.

Impact Coronapandemie

De sectorrapportage van ckmba bevestigt nogmaals dat de mbo-instellingen zeer flexibel zijn omgegaan met de uitdagingen die de coronapandemie voor studenten, docenten en bedrijven heeft opgeleverd. De overgang naar online onderwijs heeft men in rap tempo gemaakt, studenten die binnen deze omstandigheden meer maatwerk nodig hadden kregen dat aangeboden, examenprocessen werden razendsnel aangepast om voortgang voor studenten te waarborgen en daar waar digitalisering nog vaak voorzichtige ambities kende in de kwaliteitsagenda's is het duidelijk dat veel scholen hier snel grote stappen hebben gezet.

Maar het is ook duidelijk dat de coronapandemie regelmatig heeft geleid tot vertraging van de uitvoering van de kwaliteitsagenda's. Die vertraging ontstond met name doordat docenten onvoldoende tijd vrij konden maken om mee te doen aan kwaliteits-verbeteringstrajecten of professionaliseringsactiviteiten. Alle inzet ging naar het organiseren van goed online onderwijs en het leveren van maatwerk aan studenten die dat nodig hadden. Ook was het contact met partners in de regio soms niet mogelijk en gingen veel bedrijven tijdelijk op slot waardoor stageplaatsen wegvielen. Verder geven nagenoeg alle mbo-instellingen aan dat internationale activiteiten van studenten en docenten stilgelegd zijn en ook het volgen van extra keuzedelen en het meedoen aan vakwedstrijden tijdelijk niet of nauwelijks mogelijk was. Dit heeft geleid tot een verschralling in de opleidingen.

Ik vind het echter positief om te constateren dat de meeste scholen aangeven dat deze vertraging niets doet met de ambities uit de kwaliteitsagenda en dat zij er vertrouwen in hebben de komende twee jaar te kunnen versnellen. De meeste scholen zijn er ook van overtuigd dat zij veel van de ambities voor 2022 kunnen behalen. Het geldt dat de mbo-instellingen via het NP Onderwijs ontvangen draagt daar ook aan bij.

Voortgang van de uitvoering

De kwaliteitsafspraken in het mbo kennen drie landelijke speerpunten. Hieronder beschrijf ik kort een aantal opvallende punten rond deze speerpunten. Voor een uitgebreider overzicht verwijs ik u naar de sectorrapportage van de ckmba die als bijlage bij deze brief is gevoegd¹⁸.

Het landelijke speerpunt *onderwijs voor jongeren in kwetsbare positie* is voor veel instellingen een belangrijke prioriteit. Het ROC van Amsterdam is bijvoorbeeld, samen met ROC van Flevoland, ROC TOP en de gemeente Amsterdam, het project Talentontwikkeling gestart. Dit project is specifiek voor de doelgroep Entree en niveau 2. Het doel is om deze studenten beter te kunnen toeleiden naar de arbeidsmarkt via hybride onderwijs. Daarbij wordt gezorgd voor extra begeleiding en ondersteuning met duurzame inzetbaarheid als uitgangspunt. ROC van Amsterdam treft in bijna alle opleidingen jongeren aan die extra begeleiding en ondersteuning nodig hebben en deze begeleiding wordt geboden door onder andere pluscoaches, jeugdadvisers, budgetcoaches, specialisten passend onderwijs en jeugdartsen.

¹⁸ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

De sectorrapportage laat een divers beeld zien als het gaat om het landelijke speerpunt *onderwijs voor jongeren in kwetsbare positie*. Scholen melden dat er studenten stoppen met het volgen van lessen of zelfs helemaal van de radar verdwijnen. Tegelijkertijd kiezen veel jongeren kiezen er door de Coronapandemie voor om langer op school te blijven. Het totaal aantal voortijdig schoolverlaters is flink afgenomen en het aantal studenten dat doorstroomt naar een hoger niveau stijgt. De impact van de Coronacrisis en impact van de inspanningen van de scholen zijn hier moeilijk van elkaar te onderscheiden.

Met name de mbo-instellingen in de grote steden besteden in de kwaliteitsagenda's veel aandacht aan het landelijke speerpunt *gelijke kansen*. Het Albada College in Rotterdam is bijvoorbeeld gestart met een succesklas en een doorstroomklas. De succesklas is een traject waar studenten tijdelijk een opleiding volgen op een lager niveau om in korte tijd succes te behalen en te focussen op de eigen talenten en een passende vervolgopleiding. De doorstroomklas richt zich op studenten die door omstandigheden geen vo-diploma hebben en hierdoor op een voor hen te laag niveau het mbo instromen. De student wordt geprikkeld en krijgt zo de kans om zo snel als mogelijk op niveau 3 of 4 te starten. De commissie ziet nog op landelijke niveau nog geen opvallende (landelijke) veranderingen in relevante indicatoren als kwalificatiewinst, interne doorstroom of doorstroom naar het hbo.

In het kader van het speerpunt *opleiden voor de arbeidsmarkt van de toekomst* maken de mbo-instellingen veel werk van de verbetering van de beroepspraktijkvorming door het leggen van nauwere contacten met het bedrijfsleven. Goed voorbeeld in het Grafisch Lyceum Rotterdam dat in de kwaliteitsagenda stevig inzet op vernieuwing van audiovisuele opleidingen. Hierbij sluit het GLR aan bij ontwikkelingen in de creatieve industrie, waar de audiovisuele media steeds meer domineren. Om voorop te kunnen lopen in deze ontwikkeling, heeft het GLR gekozen om fors te investeren en 1 etage in te richten die helemaal gericht is op state-of-the-art videodesign.

Ook ziet de commissie een duidelijk toename in het aantal docenten dat deels op school en deels in het bedrijfsleven werkt. De commissie ziet ook dat het mbo werk heeft kunnen maken van flexibelere opleidingen die sneller en gericht in kunnen spelen op de vraag van studenten en bedrijfsleven. Daarnaast neemt het aantal keuzedelen toe.

Kwaliteitsafspraken na 2022

De huidige kwaliteitsafspraken in het mbo lopen tot en met eind 2022. Net als voor het hoger onderwijs geldt ook voor het mbo dat in de volgende kabinetsperiode duidelijkheid moet komen over een vervolg. Voor het mbo begint deze periode al in 2023. Er is dan jaarlijks € 470 miljoen beschikbaar voor nieuwe kwaliteitsafspraken.

De ckmo trekt in de sectorrapportage ook een aantal conclusies over de werking van het instrument kwaliteitsafspraken die behulpzaam kunnen zijn bij het besluit over het vervolg na 2022. Ik ben verheugd dat de ckmo constateert dat de kwaliteitsafspraken een goed werkend instrument zijn voor kwaliteitsverhoging in het mbo. Niet alleen vanwege de resultaten op de diverse thema's, maar ook vanwege de spin-off die het arrangement heeft opgeleverd. Denk aan de groei van kwaliteitsbesef, strategisch vermogen en de innovatie- en implementatiecapaciteit van de instellingen.

De commissie benoemt ook een aantal aandachtspunten bij de vormgeving van het instrument. Belangrijk element van de kwaliteitsafspraken is de resultaatafhankelijke bekostiging. De commissie ziet daar voordelen in, maar wijst ook op het dilemma dat juist de minst presterende instellingen veel geld kunnen mislopen dat bedoeld is om de kwaliteit te verbeteren. Een ander wezenlijk element van resultaatafhankelijke beloning is dat het mogelijk moet zijn om een objectief en eerlijk oordeel te kunnen geven over de behaalde resultaten. De commissie pleit er daarom voor om te werken met eenduidige, actuele en controleerbare indicatoren. Een beoordelingscommissie kan vervolgens met een genuanceerde blik kijken naar de zeggingskracht van de indicatoren. Deze punten kan een volgend kabinet betrekken bij de vormgeving van nieuwe kwaliteitsafspraken van 2023.

Tot slot

De uitvoering van de kwaliteitsafspraken in het ho en mbo ligt op koers. Het blijft de komende jaren van groot belang, om met het onderwijs en onderzoek goed aan te blijven sluiten bij de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en in de maatschappij. Voorwaarde daarbij in alle sectoren is wel dat de gekozen koers breed draagvlak heeft binnen de eigen organisatie én bij externe stakeholders in het werkgebied. Dit zijn in ieder geval zaken die kunnen worden meegenomen bij de beslissing over de kwaliteitsafspraken in een volgende periode in zowel het mbo als in het ho.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
I.K. van Engelshoven

Bijlage 1

Budgetten kwaliteitsbekostiging HO op basis van begroting 2022 naar prijspeil 2021

x € 1 miljoen ¹	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal
Totaal budget kwaliteitsbekostiging hbo en wo	192	233	405	506	534	604	2.474
Waarvan hbo (2022 t/m 2024 gekoppeld aan goedgekeurd plan)	120	145	252	315	332	332	1.496
Waarvan wo (2022 t/m 2024 gekoppeld aan goedgekeurd plan)	72	88	153	192	202	202	909
Waarvan kwaliteitsbekostiging 2024 gerealiseerde kwaliteit hbo (aan de hand van voortgang t/m 2021)						44	44
Waarvan kwaliteitsbekostiging 2024 gerealiseerde kwaliteit wo (aan de hand van voortgang t/m 2022)						26	26

¹ Alle getallen in de tabellen zijn afgeronde getallen, daardoor kunnen optellingen afwijken.

Budgetten kwaliteitsafspraken MBO

x € 1 miljoen ¹	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal
Investeringsbudget	381	440	247	253	0	1.321
Resultaatafhankelijk budget	0	0	211	0	211	421
Totaal kwaliteitsafspraken mbo	381	440	458	253	211	1.743

¹ Alle getallen in de tabellen zijn afgeronde getallen, daardoor kunnen optellingen afwijken.

Thema «Onderwijsdifferentiatie»*(Universiteit Twente)*

Er zijn veel inspanningen geleverd om de differentiatie in het onderwijs te verbeteren. Bij de faculteit *Behavioural, Management and Social Sciences* is een «BMS Student Mobility Centre» gestart. Bij dit centrum vinden studenten naast support van studenten bij internationale studentuitwisseling ondersteuning voor stages en wordt hier het alumninetwerk onderhouden. Hierdoor kunnen studenten gemakkelijker in aanraking komen met andere onderwijsvormen en -paden, waardoor zij zich laagdrempelig ook extracurculair kunnen ontwikkelen.

Thema «Docentkwaliteit»*(Fontys Hogeschool)*

Bij Fontys worden studenten die extra ondersteuning nodig hebben extra begeleid, bijvoorbeeld studenten die moeite hebben met het plannen en organiseren van hun studie, met lichamelijke en/of psychische klachten of studenten die hun studie combineren met mantelzorgtaken.

Thema «Onderwijsfaciliteiten»*(Rijksuniversiteit Groningen)*

Het project Tijdelijke Experimentele Onderwijs-ruimtes heeft in het academisch jaar 2020–2021 een zevental innovatieve onderwijs-ruimtes opgezet. Het begeleidende onderzoek binnen dit project laat zien dat docenten en studenten niet alleen enthousiast zijn over «Active Learning Spaces», maar dat ook de student meer centraal staat in het onderwijs binnen deze onderwijsruimtes. Ook hebben docenten vanuit verschillende faculteiten ervaring opgedaan met meer hybride onderwijs, waarin de ruimtes het mogelijk maken om snel te schakelen tussen centrale instructie en groepswork in een online en onsite context.

Thema «Begeleiding van studenten»*(Marnix Academie)*

Uitgangspunt was om een nieuwe leerroute in het leven te roepen die speciaal ingericht is voor meer praktisch ingestelde studenten. Tijdens bijeenkomsten werd duidelijk dat het een enorme meerwaarde heeft om studenten van dezelfde school voor praktijkleren bij elkaar te brengen en hen samen met mentor of schoolopleider lessen te laten ontwerpen. Gezamenlijk is dan ook de keuze gemaakt om *alle* studenten uit het voltijd curriculum te laten profiteren van dit project. Hierdoor worden praktijk en opleiding dichtbij elkaar gebracht. Zowel studenten, docenten als mentoren zijn zeer enthousiast over de resultaten hiervan.

Bij Wageningen University & research (WUR) hebben 84 leerstoelgroepen van hoogleraren (88% van de leerstoelgroepen) extra onderwijzend personeel aangesteld met de extra middelen. Met deze extra staf realiseren ze intensievere individuele en groepsbegeleiding in het onderwijs. Daarnaast krijgen alle leerstoelgroepen extra middelen om de begeleiding van de masterscriptie te intensiveren, zodat de studenten meer begeleiding ontvangen. Daarnaast heeft de WUR voor meer en betere begeleiding van studenten elke opleiding de capaciteit van studieadviseurs uitgebreid. Daarnaast zijn ook extra psychologen aangesteld om studenten met mentale klachten te ondersteunen. Tegelijkertijd wordt sterk ingezet op preventie om te voorkomen dat studenten te maken krijgen met mentale of gezondheidsproblemen als gevolg van stress.